

SPESIALENHETEN FOR POLITISAKER

Besøk: Grønnegt. 82

Post: Postboks 93, 2301 HAMAR

Tel: 62556100 Faks: 62556102

E-post: post@spesialenheten.no

PÅTALEVEDTAK

SAK NR 12174983 666/18-123

ETTERFORSKING – A SKUTT I LEGGEN 17.09.2018 AV POLITIBETJENT B VED TRØNDELAG POLITIDISTRIKT

Anmeldelsen

Trøndelag politidistrikt varslet 17. september 2018 om at politibetjent B ved Trøndelag politidistrikt hadde avfyrt et skudd mot A, og hadde truffet A i benet.

Spesialenheten iverksatte etterforskning i medhold av påtaleinstruksen § 34-6 annet ledd, som innebærer at dersom "noen dør eller blir alvorlig skadet som følge av politiets tjenesteutøvelse, skal Spesialenheten iverksette etterforskning selv om det ikke er grunn til mistanke om en straffbar handling".

Spesialenhetens etterforskning

Spesialenheten har avhørt politibetjent B med status som mistenkt.

Politibetjent C og D er avhørt som vitner.

Trøndelag politidistrikt har bistått Spesialenheten med å foreta følgende beslag:

- Opptak fra overvåkningskameraer Trondheim Bussterminal.
- Heckler & Koch 9mm19 P30 L pistol med id [REDACTED], magasin til Heckler & Koch pistol med 13 patroner, SPEER patron som stod i kammer til pistol og allværsjakke fra politibetjent B.
- Heckler & Koch 9mm19 P30 L pistol med id [REDACTED], magasin til Heckler & Koch pistol med 14 patroner, SPEER patron som stod i kammer til pistol fra C.
- Blod sikret på vattpinne på gulv, tomhylse Speer 9mmx19, svart caps, avklippet arm fra svart hettegenser og prosjektil fra venterom inne på Trondheim Bussterminal.

Spesialenheten har gjennomgått videoopptak fra overvåkningskameraer fra Trondheim Bussterminal.

Trøndelag politidistrikt har bistått Spesialenheten med følgende tekniske undersøkelser:

- Utarbeide åstedrapport med beskrivelse av åsted, beskrivelse av undersøkelser gjort på åsted og beskrivelse av materiale sikret på åsted.
- Utarbeide illustrasjonsmappe i tilknytning til åstedrapporten.
- Utarbeide illustrasjonsmapper som viser pistolene til B og C.

Fra Trøndelag politidistrikt har Spesialenheten mottatt utskrifter fra politiets vaktjournal som omhandler hendelsen på Trondheim sentralstasjon og i Xgate X den 17. september 2018.

Spesialenheten har mottatt kopi av Trøndelag politidistrikts sak xxxxxx så langt saken er dokumentert per 5. november 2018. A er i saken siktet for drap på to personer og for å ha skadet en person.

Advokat Y er As forsvarer i sak xxxxxx. Advokat Y har opplyst til Spesialenheten at A ikke ønsker å forklare seg i Spesialenhetens sak. Det er Spesialenhetens vurdering at As forklaringer til Trøndelag politidistrikt med status som siktet også opplyser de spørsmål som Spesialenheten har til A. Spesialenheten har derfor ikke avhørt A.

E oppholdt seg i Trondheim Bussterminal da hendelsen skjedde. Spesialenheten har etter en nærmere vurdering av bevisbildet i saken besluttet ikke å oppta vitneavhør av E.

Nærmere om sakens faktum

Samtlige som er avhørt av politidistriktet og Spesialenheten har i all hovedsak forklart det samme og i tråd med øvrige opplysninger i saken. På bakgrunn av dette legger Spesialenheten til grunn følgende:

Ettermiddagen mandag 17. september 2018 spanet politibetjentene B og C på et objekt i Xområdet i Trondheim. Tjenestemennene kjørte sivil politibil og var sivilt kledd. Kl. 17.54 kom det melding på sambandet om at en blodig mann satt i Xgate. Han hadde sagt til forbigående: "Ikke gå inn dit. Det er livsfarlig!" Patruljen besluttet å melde seg på oppdraget, og de kjørte mot Trondheim sentrum. Da de ankom Xgate var det gitt bevæpningsordre på en- og tohåndsvåpen, og tjenestemennene hadde bevæpnet seg under kjøreturen. [REDACTED]

Da patruljen ankom Xgate var det klart at en person var død og to var skadet, den ene svært alvorlig. Det ble gjort en del undersøkelser, og det ble klart at telefonen til den antatte gjerningspersonen A var på Bussterminalen i Trondheim. Det ble også sendt ut bilde av A. Politibetjent B foreslo for operativ leder, politioverbetjent F, at han og politibetjent C, som sivil patrulje, skulle forsøke å nærme seg Bussterminalen og A. Politioverbetjent F var enig i dette, og politibetjentene B og C kjørte til Bussterminalen.

Tjenestemennene observerte etter hvert A på Bussterminalen. Han var ca. 60- 100 meter unna dem. Tjenestemennene gikk mot A for å pågripe ham. Da de kom nær A, tok han frem en kniv fra bukselinningen. Tjenestemennene trakk seg tilbake og begge tok sine våpen ut av hylsteret og siktet mot A. B har forklart at han ropte til en dame som satt i området at hun skulle "komme seg ut!". Hun sprang unna. Deretter brukte B all sin kapasitet mot A og ropte "Politi! Legg fra deg kniven!" flere ganger. A begynte å stikke seg selv med kniven i mageområdet, samtidig som han ropte "Shoot me! Shoot me! Shoot me!" A var i ferd med å påføre seg livstruende skader. [REDACTED]

[REDACTED] B ropte til ham at han ville bli skutt om han ikke la fra seg kniven. A fortsatte å skade seg selv. Politibetjent B har forklart at han skjønnte at han måtte skyte A for å redde livet hans. B avfyrte derfor et skudd rettet mot As ben. A ble truffet i venstre legg.

A var sterkt skadet som følge av knivstikkingen, og tjenestemennene startet førstehjelp. Etter hvert kom flere tjenestepersoner og helsearbeidere til stedet.

Politibetjent B har forklart at han vurderte bruk av pepperspray som uaktuelt fordi han ikke visste hvilken reaksjon A ville ha fått. A fremsto som åpenbart forstyrret. B kan ikke se at

lempeligere midler var aktuelt. B hadde forsikret seg om at det ikke var personer bak/ i området ved A før han avfyrte skuddet.

Politibetjent C har forklart at det ikke var tid til å avfyre varselsskudd, samt at de var inne i bussterminalen med glass på alle kanter og personer utenfor som de ikke hadde kontroll på. C oppfattet at A ville ta sitt eget liv, og det virket som han ønsket at han skulle bli skutt av politiet, såkalt "suicide by cops". C holdt sendeknappen på sambandet inne mens de sto foran A, slik at operasjonssentralen og andre enheter skulle høre det som foregikk.

Spesialenhetens vurdering

Spesialenheten for politisaker skal etterforske og påtaleavgjøre saker der det er spørsmål om ansatte i politiet eller påtalemyndigheten har begått straffbare handlinger i tjenesten, jf. påtaleinstruksen § 34-1. Selv om det ikke er grunn til mistanke om en straffbar handling, skal etterforskning settes i verk dersom noen dør eller blir alvorlig skadet som følge av politiets eller påtalemyndighetens tjenesteutøvelse, eller noen dør eller blir alvorlig skadet mens de er tatt hånd om av politiet eller påtalemyndigheten, jf. påtaleinstruksen § 34-6 annet ledd.

Spesialenheten legger til grunn at politibetjent B avfyrte ett skudd mot A, og at A ble truffet i leggen. Saken er for B vurdert som kroppsskade, jf. straffeloven § 273.

Det må i den strafferettslige bedømmelsen av politibetjent Bs opptreden tas utgangspunkt i hans egen oppfatning av den faktiske situasjonen på handlingstidspunktet, jf. straffeloven § 25.

Spesialenheten legger følgende hendelsesforløp til grunn: Bakgrunnen for politiets tilstedeværelse/aksjon var at en person var omkommet og to skadet i Xgate i Trondheim (senere døde også en av de to som var skadet). Det var antatt at gjerningsmannen var A. Hans mobiltelefon var sporet til Bussterminalen, og de sivilt kledde tjenestemennene B og C reiste til Bussterminalen for å pågripe A. Etter hvert observerte de A inne på terminalen og gikk mot ham. A trakk en kniv, og begynte å stikke seg i magen. Han etterkom ikke Bs gjentatte pålegg om å slippe kniven, men ropte i stedet "Shoot me! Shoot me!" Politibetjent B skjøt A i leggen for å stanse at han livstruende skadet seg selv. Han hadde før dette ropt til en dame som oppholdt seg i nærheten, at hun måtte løpe ut, og han hadde varslet A om at de var fra politiet og ville skyte ham om han ikke la fra seg kniven.

Straffeloven § 17 om nødrett åpner for at en "handling som ville være straffbar, er lovlig når
a) den blir foretatt for å redde liv, helse, eiendom eller annen interesse fra en fare for skade som ikke kan avverges på annen rimelig måte, og
b) denne skaderisikoen er langt større enn skaderisikoen ved handlingen."

Spørsmålet er om vilkårene for nødrett var til stede da politibetjent B skjøt A i benet.

Om bestemmelsen vises det til Magnus Matningsdal, Straffeloven, Alminnelige bestemmelser kommentarutgave, s. 140 flg.:

"Paragraf 17 om nødrett avløser § 47 i straffeloven 1902. Bestemmelsen er noe omformulert, men viderefører i store trekk den tidligere rettstilstanden, jf. Ot.prp. nr. 90 (2003-2004) s. 416 første spalte. Rettspraksis og teori som knytter seg til § 47, har dermed fortsatt atskillig interesse. Formuleringen av bokstav b innebærer imidlertid at det er åpnet en noe videre adgang til frifinnelse enn det som fulgte av den tidligere bestemmelsen, idet kravet til interesseovervekt er noe redusert.

[...]

(s. 141) Vilkåret om at faren ikke må kunne avverges "på annen rimelig måte", innebærer at det alltid må vurderes om det fantes andre handlingsalternativer og i tilfelle hvilke. Det er altså ikke ubetinget avgjørende at det fantes et annet handlingsalternativ dersom det ville kreve uforholdsmessige anstrengelser eller omkostninger eller for øvrig være lite tjenlig.

[...]

(s. 146) Forutsetningen for straffrihet er at "skaderisikoen er langt større enn skaderisikoen ved handlingen. [...] Den nye formuleringen innebærer at det stilles noe lavere krav enn tidligere for en lovlig nødrettshandling, jf. Ot.prp. nr. 90 (2003-2004) s. 418 andre spalte.[...] På samme måte som tidligere legger loven opp til en sammenlikning mellom skaderisikoen ved ikke å gripe inn, med skaderisikoen som nødrettshandlinger fører med seg. Med skaderisikoen menes både faregraden og omfanget av den skaden som kan voldes.[...]"

Våpeninstruks for politiet regulerer politiets bruk av våpen. Av § 4-3 første ledd bokstav a fremgår at

"skytevåpen bare må brukes når det er absolutt nødvendig og hvor lempeligere midler forgjeves har vært forsøkt eller åpenbart ikke vil føre frem, i situasjoner hvor tjenstepersonen selv eller andre trues med eller utsettes for en grov voldshandling eller annen grov integritetskrenkelse, og bruk av våpen fremstår som nødvendig for å hindre tap av menneskeliv eller alvorlig personskade"

Når omstendighetene tillater det skal polititjenstepersonen før det gjøres bruk av våpen vurdere hvilke farer og ulemper våpenbruken kan utsette utenforstående for, tilkjenne gi at vedkommende handler i egenskap av politi og oppfordre gjerningspersonen til å etterkomme pålegg og tydelig advare om at våpen vil bli brukt for å gjennomføre pålegget, jf. våpeninstruksen § 4-2 nr. 1 bokstav a-c.

Dersom det er tid, taktisk forsvarlig, og rettes slik at personskade ikke oppstår, skal det først skytes varselskudd, jf. våpeninstruksen § 4-2 nr. 2 bokstav a.

Ved bruk av våpen har politiet plikt til å sørge for at skadevirkningene begrenses mest mulig, jf. våpeninstruksen § 4-1 nr. 1 og nr. 3.

Spesialenheten mener det ikke var tvil om at A var i ferd med å påføre seg livstruende skader ved at han gjentatte ganger stakk seg selv i magen med kniven.

Ut fra forklaringene legger Spesialenheten til grunn at det gikk kort tid fra A oppfattet at tjenestemennene var politi, til han trakk kniven og begynte å stikke seg selv. Politibetjent B ropte gjentatte ganger at han skulle legge fra seg kniven, uten at A gjorde dette. Han ropte i stedet "shoot me!" I vurderingen av om faren for skade kunne ha blitt avverget på annen rimelig måte enn ved å avfyre skudd, legger Spesialenheten til grunn politibetjent Bs forklaring om at han vurderte bruk av pepperspray som uaktuelt fordi han ikke visste hvordan A ville reagere da han fremsto som åpenbart forstyrret. Videre var det tidskritisk å hindre A i å stikke seg flere ganger og det ville være farlig for tjenstepersonene å bevege seg nær A mens han aktivt brukte kniven.

Om vilkåret at skaderisikoen må være langt større enn skaderisikoen ved handlingen, har

Spesialenheten vektlagt at politibetjent B valgte å skyte A i leggen. Skaden i leggen anses som liten i forhold til skaden han hadde påført seg og fortsatte å påføre seg selv. For øvrig vises det til Tor-Geir Myhrer, Som siste utvei – rettslige rammer for politiets bruk av skytevåpen (2005), side 94 flg.:

”Tilsiktet treffpunkt må tilpasses det som er nødvendig for å avverge den aktuelle fare, og vil naturlig nok påvirkes av hvorvidt formålet er å uskadeliggjøre, stanse eller skremme. I det en gjerne benevner som ”nødvergesituasjoner” og hvor hjemmelen for å bruke skytevåpen er våpeninstruksen § 19 annet ledd bokstav a, vil situasjonen som regel kreve at gjerningsmannen umiddelbart settes ut av spill slik at han eller hun hindres fra å gjøre alvor av sin trussel om alvorlig voldsanvendelse. Normalt vil det kreves at skuddet rettes mot kroppen.”

(Våpeninstruksen (1989) § 19 er i det vesentlige videreført i våpeninstruksen (2015) § 4-3.)

Spesialenheten har merket seg at kvinnen som oppholdt seg i nærheten av A løp ut etter pålegg fra tjenestemennene, og at det ikke var andre personer som kunne bli skadet i forbindelse med avfiringen. Det er også opplyst at det ikke var egnet å avfyre varselsskudd grunnet byggets beskaffenhet i glass og betong, og det at det kunne være personer utenfor bygget.

Det er Spesialenhetens vurdering at B opptrådte i samsvar med prinsippene som gjelder for politiets bruk av skytevåpen, jf. våpeninstruksen.

Spesialenheten mener vilkårene for nødrett var til stede. Det er således ikke grunnlag for straffansvar etter straffeloven § 273, og saken henlegges som intet straffbart forhold anses bevist.

Vedtak

Saken henlegges for B i forhold til straffeloven § 273 som intet straffbart forhold anses bevist.

A og B underrettes om vedtaket.

Kopi av vedtaket oversendes advokat Y og politimesteren i Trøndelag politidistrikt til orientering.

Sjefen for Spesialenheten for politisaker, 19. desember 2018